

Przestrzeń dla (Centrum) Kultury Fordon

PODSUMOWANIE PIERWSZEGO ETAPU PROCESU SPOŁECZNEGO
PROJEKTOWANIA INSTYTUCJI KULTURY W FORDONIE.

PRACOWNIA ZRÓWNOWAŻONEGO ROZWOJU

Spis treści

Wprowadzenie	2
Metodologia społecznego procesu projektowania	5
Diagnoza - wyniki badań	11
Cele i propozycje działań CKF	22
Model funkcjonowania CKF	30
Dalsze etapy prowadzenia społecznego procesu projektowania CKF	37

Wprowadzenie

Fordon to największa dzielnica Bydgoszczy, podzielona na 20 osiedli, mieszka tu ok. 64 400 osób (dane pozyskane z Wydziału Spraw Obywatelskich Miasta Bydgoszczy, XI 2019 r.). Dawniej Stary Fordon był samodzielnym miasteczkiem, wraz z otaczającymi go wsiami został włączony do Bydgoszczy w 1973 r.

Wielu mieszkańców uważa, że ta część miasta to kulturalna pustynia. Szereg dokumentów strategicznych (Obywatelska Strategia Kultury. Masterplan dla kultury Bydgoszczy 2013-2020, Strategia Rozwoju Kultury Miasta Bydgoszczy na lata 2017-2026, Gminny Program Rewitalizacji) zwraca uwagę na brak infrastruktury związanej z życiem kulturalnym w Fordonie. Z drugiej jednak strony, działa tu wiele organizacji, instytucji, grup formalnych i nieformalnych, a także lokalnych liderów, którzy podejmują liczne działania społecznych i kulturalne skierowane do mieszkańców różnych części dzielnicy. Duży potencjał stanowi historia, dziedzictwo kulturowe i przyrodnicze Starego Fordonu, który za sprawą aktywności lokalnych działaczy odbudowuje swoją tożsamość. Od kilku lat można zauważyć zwiększenie zainteresowania Fordonem, zarówno ze strony mieszkańców, którzy coraz chętniej się tutaj przeprowadzają, jak i ze strony lokalnego samorządu. W założenia lokalnej polityki kulturalnej

w najbliższych latach w Fordonie ma powstać samodzielna instytucja kultury (jedno z zadań Strategii Rozwoju Kultury Miasta Bydgoszczy na lata 2017-2026). Nowa instytucja ma powstać w budynku XIII Liceum Ogólnokształcącego przy ul. Gawędy 5, które wygasza działalność.

7 listopada 2019 r. konferencja prasowa w Urzędzie Miejskim w Bydgoszczy oficjalnie zapoczątkowała proces społecznego projektowania instytucji kultury w Fordonie. W poniższym raporcie przedstawiamy wyniki pierwszego etapu prac, dotyczące:

- diagnozy funkcjonowania kultury w Fordonie oraz potrzeb społeczności Fordonu związanych z nową instytucją kultury,
- celów, metod ich realizacji i sposobu działania instytucji.

Na potrzeby podsumowania dotychczasowych prac projektowych posługujemy się roboczą nazwą: **Centrum Kultury Fordon (CKF)**. Kwestia nazwy pozostaje jednak otwarta i zostanie wypracowana w toku dalszych uzgodnień dotyczących wizji funkcjonowania instytucji.

Raport należy rozumieć jako zebranie wniosków z przeprowadzonych badań i warsztatów z mieszkańcami Fordonu i osób związanych z dzielnicą zawodowo czy społecznie. Wypracowane założenia dla nowej instytucji kultury w Fordonie stanowią ważne wytyczne dla dalszego procesu projektowania instytucji. Kolejne etapy procesu będą podlegać uszczegółowieniu i weryfikacji.

Proces partycypacyjny został zaprojektowany i zrealizowany przez zespół Pracowni Zrównoważonego Rozwoju w składzie: Joanna Suchomska, Krzysztof Ślebioda, Dominika Urzędowska oraz Miejskie Centrum Kultury w Bydgoszczy: Izabela Grochowska (koordynatorka) oraz Marcin Płocharczyk (konsultant procesu partycypacyjnego).

Proces wspierany był przez lokalnych partnerów: Rada Osiedla Nowy Fordon, Szkoła Podstawowa nr 66, Szkoła Podstawowa nr 9, Młodzieżowy Domu Kultury nr 5, Klub Marzenie 50+, Bydgoska Rada Seniorów i Bydgoska Biuro Seniora, XIII Liceum Ogólnokształcące oraz Bydgoskie Centrum Organizacji Pozarządowych i Wolontariatu, Wydział Edukacji, i Sportu, Biuro Kultury Bydgoskiej.

W pracach warsztatowych, podczas których wypracowano założenia do niniejszego dokumentu, udział wzięli: Waldemar Adametz, Agnieszka Bukowska, Michał Charysz, Andrzej Cieślak, Mariola Czerwińska, Agnieszka Ćwiklińska, Magdalena Dankowska, Andrzej Fijołek,

Sylwia Firyn, Maria Gałęska, Agnieszka Gościński, Hanna Grześkowiak, Izabela Haize, Maciej Kołodyński, Agata Kornik, Adam Kozioł, Iwo Linczerski, Marek Nogga, Agata Pamuła, Krzysztof Pawlicki, Małgorzata Pilewska-Woźniak, Filip Pniewski, Romana Pruszkowska, Damian Rączka, Agata Rajmuniak, Hanna Rzadkosz-Florkowska, Grażyna Smarz, Jolanta Wawrzonkowska, Hanna Wojciechowska-Świeciak.

Metodologia społecznego procesu projektowania

Punkt wyjścia do pracy nad realizacją koncepcji funkcjonowania Centrum Kultury Fordon stanowiła dla nas metoda sześciu pytań Rudyarda Kiplinga „5W plus 1H”. Zgodnie z jej założeniami znalezienie odpowiedzi na sześć pytań pozwala uzyskać obraz sytuacji obecnej (diagnoza potrzeb i problemów), a także planować przyszłość w oparciu o zasoby i potencjały uczestników procesu.

Na kolejnych etapach realizacji partycypacyjnego procesu planowania instytucji poszukiwaliśmy odpowiedzi na następujące pytania dotyczące przyszłości CKF:

Dlaczego? – misja i cele działania,

Co? - przedmiot działania,

Kto? – kim będą odbiorcy działań, a kim ich twórcy i ich autorzy; jaka będzie struktura organizacyjna instytucji i kto będzie odpowiedzialny za jej poszczególne poziomy, z kim instytucja będzie współpracowała,

Gdzie? – lokalizacja działań,

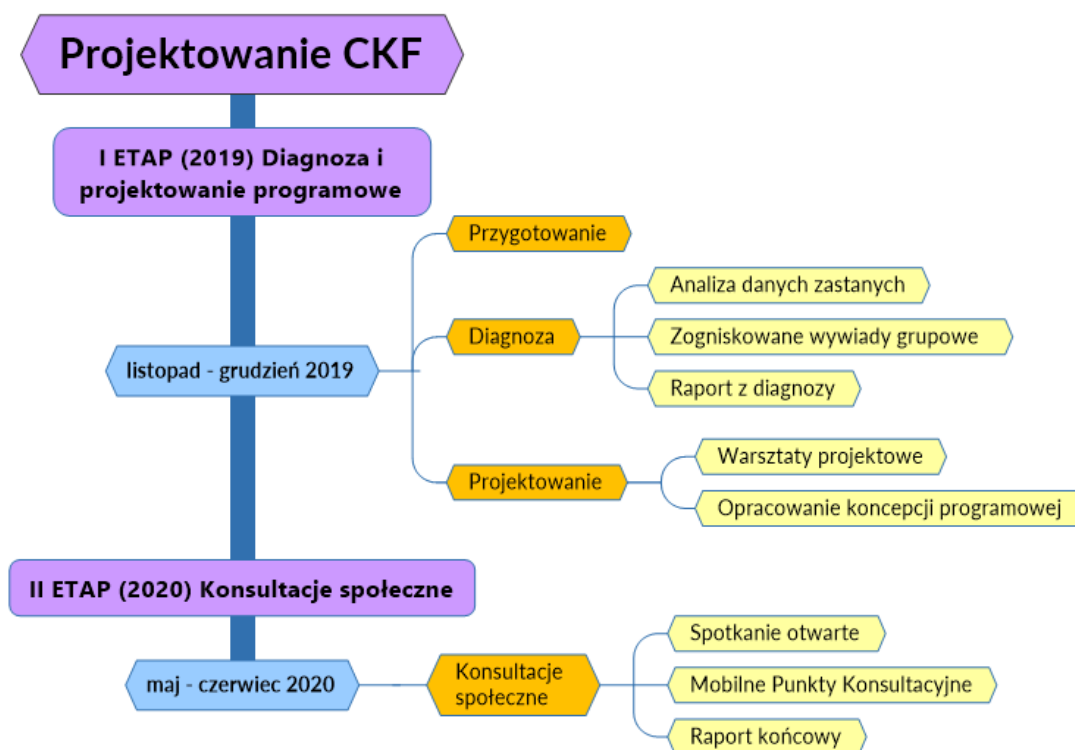
Kiedy? – czas funkcjonowania w ujęciu długofalowym jak i precyzyjny, związany z godzinami aktywności instytucji,

Jak? – czyli jakimi metodami i narzędziami (program) pracy instytucja będzie się posługiwać, aby osiągnąć założone cele i realizować misję.

Proces projektowania CKF zakłada realizację następujących etapów:

1. Szczegółowa diagnoza problemów i potrzeb w zakresie społeczno-kulturalnym, uwzględniająca badania z udziałem przyszłych odbiorców i użytkowników oraz potencjalnych twórców działań,
2. Projektowanie rozwiązań z interesariuszami,
3. Konsultacje wypracowanej koncepcji (rok 2020).

Poszczególne etapy procesu przedstawiamy na poniższym schemacie.

Schemat procesu społecznego projektowania CKF(opracowanie PZR)

Raport stanowi podsumowanie dwóch pierwszych etapów społecznego procesu projektowania instytucji:

- części diagnostycznej, odpowiadającej w głównej mierze na pytanie: **Jak jest?** ,
- części projektowej, związanej z przyszłością instytucji, odpowiadającej na pytanie: **Jak powinno być?**

CZĘŚĆ DIAGNOSTYCZNA

Desk research

W pierwszym etapie działań diagnostycznych analizowaliśmy wcześniejsze projekty, raporty z badań, dokumenty strategiczne w zakresie lokalnej polityki kulturalnej i społecznej w Bydgoszczy oraz samym Fordonie. Celem analizy było zdiagnozowanie ogólnych kierunków prowadzenia polityki kulturalnej w mieście oraz głównych problemów i wyzwań w tym obszarze. Na podstawie analizy dostępnych danych zbudowaliśmy także wstępną mapę interesariuszy procesu.

Zogniskowane wywiady grupowe (FGI)

Kolejny etap działań diagnostycznych stanowiło przeprowadzenie zogniskowanych wywiadów grupowych z przedstawicielami różnych grup interesariuszy. Uczestnikami wywiadów byli odbiorcy i twórcy kultury w Fordonie oraz w mieście, administracja, eksperci, rady osiedli, organizacje pozarządowe i grupy nieformalne działające lub mogące działać na rzecz przyszłej instytucji kultury, młodzież, dorośli, seniorzy.

Cele badania:

- uszczegółowienie i weryfikacja danych zebranych na podstawie analizy dokumentów zastanych,
- uzyskanie pogłębionej opinii na temat problemów w obszarze społeczno-kulturalnym Fordonu i ich przyczyn, a także możliwych kierunków rozwiązania zdiagnozowanych problemów,
- określenie potrzeb i oczekiwań każdej z grup interesariuszy w zakresie funkcjonowania nowej Instytucji.

Zogniskowane wywiady grupowe odbyły się w następujących terminach:

- 13.11.2019, siedziba Rady Osiedla Nowy Fordon, wywiad grupowy z **przedstawicielami organizacji pozarządowych, rad osiedli, lokalnymi liderami społecznymi, artystami i działaczami**, wzięło w nim udział 8 osób;
- 20.11.2019, Szkoła Podstawowa nr 66, wywiad grupowy z **przedstawicielami instytucji publicznych działających w obszarze kultury, edukacji i pomocy społecznej**, wzięło w nim udział 17 osób;

- 21.11.2019, Szkoła Podstawowa nr 9, wywiad grupowy z **dorośliymi**, wzięło w nim udział 10 osób;
- 22.11.2019, Młodzieżowy Domu Kultury nr 5, wywiad grupowy z **młodzieżą**, wzięło w nim udział 20 osób;
- 25.11.2019, Klub Marzenie 50+, wywiad grupowy z **seniorami i osobami zajmującymi się działaniami z tą grupą wiekową**, wzięło w nim udział 11 osób;
- 26.11.2019, XIII Liceum Ogólnokształcące przy ul. Gawędy 5, **uzupełniający wywiad grupowy z przedstawicielami organizacji pozarządowych, rad osiedli, lokalnymi liderami społecznymi, artystami i działaczami**, wzięły w nim udział 2 osoby.

Za rekrutację uczestników wywiadów grupowych byli odpowiedzialni lokalni partnerzy prowadzonego procesu: Rada Osiedla Nowy Fordon, Szkoła Podstawowa nr 66, Szkoła Podstawowa nr 9, Młodzieżowy Domu Kultury nr 5, Klub Marzenie 50+, Bydgoska Rada Seniorów i Bydgoska Biuro Seniora, XIII Liceum Ogólnokształcące oraz Bydgoskie Centrum Organizacji Pozarządowych i Wolontariatu, Wydział Edukacji i Sportu, Biuro Kultury Bydgoskiej.

CZĘŚĆ PROJEKTOWA

Warsztaty z interesariuszami

Część projektowa społecznego procesu projektowania CKF opierała się na pracy warsztatowej. Zadaniem warsztatów było wypracowanie celów i zakresu działania CKF, modelu zarządzania instytucją oraz zebranie pierwszych pomysłów na działania.

Grupa warsztatowa pracowała w oparciu o wyniki przeprowadzonej diagnozy, pogłębiając poszczególne wątki. Wypracowano propozycje konkretnych rozwiązań dla zdiagnozowanych problemów i potrzeb związanych z nową instytucją kultury w Fordonie oraz w odniesieniu do problemów i wyzwań w obszarze społeczno-kulturalnym w tej części miasta.

Warsztaty odbyły się 3, 7 i 12 grudnia 2019 roku, w XIII Liceum Ogólnokształcącym przy ul. Gawędy 5, wzięło w nich udział 30 osób. W działania projektowe zaangażowali się przedstawiciele lokalnych instytucji kulturalnych i oświatowych, radni osiedlowi, przedstawiciele organizacji pozarządowych i grup nieformalnych działających w Fordonie, lokalni działacze społeczni oraz mieszkańcy zainteresowani pomysłem na powstanie instytucji kultury w Fordonie.

Diagnoza - wyniki badań

Charakterystyka Fordonu

Fordon jest największą dzielnicą Bydgoszczy, pod wieloma względami zróżnicowaną. Jej część, Stary Fordon, została uznana za obszar zdegradowany, zarówno pod względem społecznym jak i funkcjonalno-przestrzennym. Gminny Program Rewitalizacji wskazuje Fordon jako wymagający pilnej interwencji. Wieloletnie zaniedbanie i niedoinwestowanie, słabe skomunikowanie, nawarstwiające się problemy społeczne doprowadziły do marginalizacji tego miejsca.

Szereg dokumentów przygotowanych przez Urząd Miasta lub na jego zlecenie zwraca uwagę na brak infrastruktury związanej z życiem kulturalnym Fordonu (Obywatelska Strategia Kultury. Masterplan dla kultury Bydgoszczy 2013-2020, Strategia Rozwoju Kultury Miasta Bydgoszczy na lata 2017-2026, Gminny Program Rewitalizacji).

Strategia Rozwoju Kultury Miasta Bydgoszczy na lata 2017-2026 zakłada budowę centrum kultury w Fordonie jako jeden z priorytetów i celów na lata 2017-2026 w ramach celu operacyjnego „Dogodne warunki infrastrukturalne i organizacyjne do funkcjonowania kultury”.

Centrum kultury, zgodnie ze Strategią, miałyby współpracować z Urzędem Miasta, Biurem Kultury Bydgoskiej, instytucjami kultury, organizacjami pozarządowymi, parafiami oraz podmiotami prywatnymi.

W Fordonie systematycznie wzrasta (jak w całej Bydgoszczy) liczba mieszkańców w wieku poprodukcyjnym, ale także młodych rodzin z dziećmi.

Największe instytucje i imprezy kulturalne w Bydgoszczy

W Bydgoszczy działa kilka dużych instytucji kultury, m.in. Opera Nova, Filharmonia Pomorska, Teatr Polski, Muzeum Wyczółkowskiego, Miejskie Centrum Kultury, kina, galerie sztuki, muzea. Jedną z wizytówek miasta są szkoły i placówki muzyczne, festiwale oraz laureaci prestiżowych konkursów muzycznych. W Bydgoszczy odbywa się co roku kilkadziesiąt festiwali i przeglądów kulturalnych o zasięgu ogólnopolskim i międzynarodowym.

Mieszkańcy Fordonu, którzy wzięli udział w przeprowadzonych badaniach fokusowych, zwracają uwagę, że uczestniczą w wielu wydarzeniach organizowanych „w mieście”, jak nazywają centrum Bydgoszczy. Od początku 2016 r. łatwiejszą komunikację między Fordonem a centrum Bydgoszczy zapewnia linia tramwajowa. Dojazd do centrum jednak nie zawsze jest dogodny, nie z każdego miejsca w Fordonie w wygodny, szybki sposób można dotrzeć do Teatru czy Filharmonii.

Kultura w Fordonie, instytucje, wydarzenia

W Fordonie działa wiele organizacji, instytucji kultury. Poniżej lista tych, których działanie zostało zauważone przez uczestników badań przeprowadzonych w ramach rozpoczęcia prac nad wypracowaniem pomysłu na działanie nowej instytucji kultury w Fordonie.

Fundacja Wiatrak

Organizacja pożytku publicznego, której misją jest wprowadzanie w życie nauki św. Jana Pawła II, mówiącej o rozwoju człowieka na czterech płaszczyznach: fizycznej, psychicznej, intelektualnej i duchowej. Jedna z niewielu organizacji w Bydgoszczy funkcjonująca jak instytucja kultury: mająca odpowiednie zaplecze techniczne, lokalowe, kadrę oraz szeroki obszar działań programowych. Uczestnicy spotkań podkreślają, że Fundacja Wiatrak organizuje różnorodne wydarzenia, kulturalne. Większość uczestników badania zna jej działalność, brała

udział w wydarzeniach organizowanych przez fundację lub brały w nich udział ich dzieci, znajomi. Organizacja współpracuje z różnymi instytucjami (seniorzy, szkoły, ZHP, studenci Erasmusa), jest otwarta na współpracę, co wielokrotnie się podkreśla. Aktualnie fundacja realizuje projekt „Przestrzeń kultury”, w ramach którego odbywają się pokazy filmów (dla dzieci i seniorów), koncerty akademii muzycznej (dla osób w dojrzałym wieku), poranki muzyczne (dla rodzin z dziećmi), koncerty w bazylice lub sali widowiskowej (na 200 osób) w Domu Jubileuszowym. Prowadzi różnorodne zajęcia, np. z rękodzieła, sportowe. Zdaniem badanych Fundacja Wiatrak postrzegana jest jako aktywny i widoczny podmiot kultury w Fordonie.

Młodzieżowy Dom Kultury nr 5

Prowadzi różnorodne zajęcia dla dzieci i młodzieży (zajęcia plastyczne, fotograficzne, teatralne, muzyczne, ceramika). Współpracuje ze szkołami (pracownicy MDK5 często prowadzą zajęcia właśnie w szkołach), policją, udostępniają salę gromadzie zuchowej. Odbywają się tu wspólne wigilie, które są jedną z nielicznych okazji na międzypokoleniowe spotkania w Fordonie. Uczestnicy badań zwracają uwagę na niewystarczające skomunikowanie MDK-u nr 5 z pozostałymi częściami Fordonu.

Biblioteki

W Fordonie działają 3 Wojewódzkie i Miejskie Biblioteki Publiczne - filia nr 12, 13 i 15. Wszystkie organizują zajęcia o różnym charakterze. Wśród nich szczególnie wyróżnia się biblioteka przy ul. Brzęczkowskiego: odbywa się tam wiele zajęć, „olbrzymi zakres działań pozalekcyjnych”: noc w bibliotece, wieczorne czytanie książek, spotkania z planszówkami (także dla dorosłych), zajęcia komputerowe, wystawy plenerowe, warsztaty dla dzieci: przyszywanie guzików, szycie maskotek itp.

Oratorium Dominiczek

Prowadzi różnorodne zajęcia dla dzieci i dorosłych. Do dyspozycji w Oratorium znajdują się: kawiarenka, świetlica, sala filmowa, komputerowa, dyskotekowa, konferencyjna, wspólnotowa, Kącik Malucha, siłownia. Od 2005 roku współpracuje z Narodową Agencją Programu „Młodzież w działaniu”, organizując wymiany międzynarodowe młodzieży. Oratorium organizuje także półkolonie letnie i zimowe, festyny rodzinne, wyjazdy integracyjne: spływy kajakowe, rajdy rowerowe, obozy trekkingowe.

XV Liceum Ogólnokształcące z Oddziałami Mistrzostwa Sportowego w Bydgoszczy

Szkoła jako jeden z niewielu podmiotów edukacyjnych ma możliwość prowadzenia działalności kulturalnej dzięki odpowiedniemu zapleczu lokalowemu i technicznemu. Posiada salę widowiskową przy ulicy Piwnika Ponurego, w której odbywają się m. in. spektakle dla dzieci, pozwalające dzieciom zaistnieć na dużej scenie, z nagłośnieniem, oświetleniem, a także koncerty (niewymagające zaawansowanego nagłośnienia) i innego rodzaju występy. Młodzież opisała tę salę raczej jako zaplecze sportowe niż zaplecze kulturalne. W sali odbywa się też gimnastyka dla seniorów.

W szkole funkcjonuje także Kino Jeremi, które prowadzone jest przez nauczycieli. Kino szczyli się znakomitym nagłośnieniem, natomiast osoby, które wzięły udział w badaniu, narzekają na sposób organizacji widowni. Wśród uczestników badań niewiele osób zdaje sobie sprawę z istnienia kina, nie zna zasad funkcjonowania, repertuaru. Nieliczni, którym zdarzyło się odwiedzić kino, zwracają uwagę na to, że bilety do Jeremiego są nieznacznie tańsze niż do multipleksów, a repertuar znacznie bardziej ograniczony. Promocja kina wymagałaby wzmocnienia. Obecnie kino współpracuje ze szkołami, na seanse przychodzą np. klasy czy też grupy dzieci w czasie ferii, wakacji. Seanse dla widzów indywidualnych odbywają się we czwartki (dla dorosłych) oraz sobotnie poranki dla dzieci. Pełni rolę dyskusyjnego klubu filmowego, pokazy poprzedza wstęp, a następnie dyskusja z widzami. Sporadycznie odbywają się tu spektakle.

Stowarzyszenie Miłośników Starego Fordonu

Stowarzyszenie dbające o przywrócenie pamięci o historii i tożsamości dzielnicy. Realizuje m. in. projekt „Jedno miasto, trzy kultury”, odwołujący się do tradycji 3 kultur mieszkańców dawnego Fordonu: Polaków, Niemców i Żydów. W ramach projektu odbywa się coroczny Festiwal, ale także powstało lapidarium cmentarza ewangelickiego, zbiór macew z całej Bydgoszczy (w przyszłości powstanie ściana pamięci zbudowana z macew), na trzech świątyniach, ewangelickiej, katolickiej i synagodze, umieszczono szklane tablice.

Stowarzyszenie prowadzi Fordoński Spichlerz Historii, który ma być miejscem upamiętniającym historię Fordonu (ze zbiorem różnych artefaktów).

Drugim obszarem zainteresowań Stowarzyszenia jest Wisła. Stowarzyszenie organizuje między innymi wyprawy terenowe w ramach projektu „Przywrócić Wisłę – grupa przyrodniczo-

krajoznawcza”. Członkowie Stowarzyszenia planują spisanie wiślanej historii Fordonu. Mają nadzieję, że uda się, po rewitalizacji nadbrzeża, przekonać mieszkańców do spędzania wolnego czasu nad Wisłą.

Stowarzyszenie organizuje Święto Starego Fordonu. Współpracuje z radami dzielnic, zwłaszcza z radą Starego Fordonu.

Stowarzyszenie Klub Marzenie 50 +

Stowarzyszenie działa na rzecz integracji międzypokoleniowej, wspiera i upowszechnia kulturę, sztukę, aktywizację społeczną i sport na terenie Starego Fordonu. Współpracuje z Radą Osiedla Stary Fordon i Stowarzyszeniem Miłośników Starego Fordonu oraz innymi podmiotami: szkołami, Akcją Katolicką, świetlicą środowiskową „Kącik” i organizacjami pozarządowymi działającymi w Starym Fordonie oraz Bydgoszczy w zależności od organizowanych wydarzeń. Prowadzi miejsce spotkań dla osób w wieku 50+ w formie klubu stacjonarnego.

Klub Heros

Jest klubem osiedlowym Fordońskiej Spółdzielni Mieszkaniowej. Odbywają się tu zajęcia dla matek z małymi dziećmi, kobiet w ciąży oraz seniorów. Klub organizuje wydarzenia kierowane do tej grupy odbiorców: wieczorki taneczne, spotkania z ciekawymi ludźmi, kwartet muzyki filmowej, koncerty. Korzystanie z oferty klubu utrudnia słabe połączenie komunikacyjne z innymi częściami dzielnicy.

Fundacja dla Uniwersytetu Kazimierza Wielkiego

Powstała jako organizacja wspierająca działania Uniwersytetu Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy. To za sprawą Fundacji udało się zaktywizować lokalną społeczność Starego Fordonu (m.in. poprzez realizację projektu „Rynek w Starym Fordonie – powrót do spotkań”). Organizacja opiekuje się fordońską synagogą, w której latem organizowane są koncerty oraz działania w ramach Święta Starego Fordonu. Uruchomiła stronę internetową www.fordon.org.pl., gdzie wraz ze Stowarzyszeniem Miłośników Starego Fordonu zgromadziła całą dostępną wiedzę o ul. Bydgoskiej. Fundacja UKW jest postrzegana jako widoczny aktor życia społecznego i kulturalnego Fordonu.

Rady dzielnic (Stary Fordon, Nowy Fordon, Tatrzańskie, Terenów Nadwiślańskich)

Rada Starego Fordonu współpracuje regularnie ze Stowarzyszeniem Stary Fordon, członkowie Rady są jednocześnie członkami Stowarzyszenia. Wspólnie przypominają o historii i tożsamości Starego Fordonu. Organizują pikniki, spotkania, rekonstrukcje bitew, wydarzenia integracyjne, spacer tematyczne i przyrodnicze. Prężnie działa także Rada Nowego Fordonu organizując społeczno-kulturalne życie dzielnicy.

Pozostałe miejsca prowadzenia działań kulturalnych

Wiele działań z zakresu kultury i edukacji artystycznej przejmują na siebie szkoły. Nauczyciele sami prowadzą zajęcia, organizują w szkołach koncerty, występy, wyjazdy uczniów na wydarzenia artystyczne, zapraszają do prowadzenia zajęć zaprzyjaźnione organizacje (MDK nr 5, Fundacja Wiatrak, UTP).

Wiele wydarzeń (koncerty, spotkania, prelekcje) odbywa się także w kościołach: pod wezwaniem św. Mikołaja i w bazylice. Część z nich organizuje Fundacja Wiatrak, a część same parafie.

Wydarzenia inicjują także grupy nieformalne, niezrzeszone nigdzie osoby. Podczas badań wspomniano np. o grupie amatorskich fotografów, publikujących w internecie zdjęcia z Fordonu, przede wszystkim przyrody.

Rola i funkcje CKF

Uczestnicy badań podkreślali, że nie chcą, aby nowa instytucja kultury powielala działania istniejących już organizacji. Powinna natomiast wspierać ich działania, jednocześnie pozostawiając autonomię organizacji. Respondenci oczekują, że Centrum Kultury Fordon będzie czymś zupełnie nowym, inspirującym, dającym nowe możliwości. Te rozumiane są dwójako: większość badanych (młodzież, dorośli i przedstawiciele podmiotów instytucjonalnych biorący udział w wywiadach) uważa, że nowa instytucja powinna **działać przede wszystkim lokalnie, na rzecz mieszkańców dzielnicy i we współpracy z funkcjonującymi tu organizacjami**. Powinna stanowić przede wszystkim **platformę spotkań, stać się miejscem wymiany doświadczeń, dysponować salami, z których mogłyby korzystać**

grupy formalne i nieformalne, które nie mają odpowiedniego zaplecza do własnych działań, a także umożliwić spędzenie czasu bez specjalnej okazji.

Z drugiej jednak strony badani oczekują także, że instytucja kultury w Fordonie będzie **nowoczesnym, świetnie wyposażonym obiektem, w którym można by realizować ambitne, wymagające doskonałych warunków technicznych wydarzenia**. Imprezy te powinny ściągać widzów nie tylko z Bydgoszczy, ale z całej Polski. Część badanych liderów społecznych oraz młodzieży uważa, że oprócz prowadzonych w CKF zajęć, spotkań, powinni się tu regularnie pojawiać uznani artyści. Większość uważa jednak, że nie ma potrzeby ściągać do Fordonu wielkich wydarzeń, „kultury przez duże K”, ponieważ spektakle teatralne czy operowe warto oglądać w przeznaczonych do tego pomieszczeniach, inni z kolei narzekają, że nie ma „kultury blisko domu”.

Centrum Kultury Fordon z pewnością powinno umożliwiać realizację przedsięwzięć na większą skalę, zapraszać uznanych artystów. Zdecydowanie jednak, kierunkiem działania instytucji powinno być wspieranie lokalnego potencjału Fordonu i opieranie na nim swojej działalności.

Prawie wszyscy uczestnicy badań podkreślali, że w Fordonie **brakuje miejsca spotkań, w którym można by nie tylko wziąć udział w jakimś wydarzeniu kulturalnym, ale także wspólnie je przygotować, zaprezentować swoje umiejętności, pokazać zdjęcia, obrazy czy też rękodzieło**. Badani narzekają, że choć korzystają z gościnności organizacji posiadających sale (Fundacja Wiatrak, MDK nr 5), to brakuje miejsc np. na harcówkę czy też imprezę organizowaną przez którąś z lokalnych instytucji, nie posiadającą wystarczającego obiektu (np. Stowarzyszenie Klub Marzenie 50 +). Wielokrotnie pojawiały się głosy na temat tego, że **mieszkańcy nie mają gdzie spędzać wolnego czasu, napić się kawy (w przystępnej cenie) i zwyczajnie porozmawiać**. Badani wskazują, że **nie mają możliwości skorzystania z platformy do wymiany doświadczeń czy dobrych praktyk** (było to szczególnie podkreślane przez przedstawicieli szkół i rad rodziców).

Kilku reprezentantów organizacji pozarządowych zwracało uwagę na to, że CKF może pełnić rolę **instytucji odpowiedzialnej za współzarządzanie kulturą w Fordonie, ale wydarzenia muszą odbywać się wszędzie, w różnych miejscach, być dostępne i bliskie dla wszystkich mieszkańców dzielnicy**: „Nie dajmy tego zamknąć w jednym budynku”. Działania powinny być kompatybilne, skoordynowane, mobilne. Powinny mieć wspólny system identyfikacji wizualnej.

Zajęcia dla każdego

Nasi rozmówcy przy wielu okazjach podkreślali fakt, że społeczeństwo się starzeje, w Fordonie mieszka coraz więcej seniorów, dlatego nowa instytucja kultury powinna uwzględniać ich potrzeby, możliwości, ograniczenia i potencjał. Jednocześnie w dzielnicy jest bardzo dużo rodzin z dziećmi i przybywa nowych mieszkańców.

Zwracano uwagę na **potrzebę wymiany doświadczeń między pokoleniami**. W CKF powinny odbywać się zajęcia dla **różnorodnych grup wiekowych**, także takie, które umożliwią spotkanie dzieci z seniorami (wspólne lepienie pierogów, tworzenie świątecznych ozdób, przypomnienie ginących zawodów, takich jak kowalstwo, ale także zajęcia dla seniorów prowadzone przez młodzież, na przykład na temat korzystania z aplikacji internetowych).

Instytucja mogłaby pełnić rolę **alternatywnego domu kultury, w którym młodzi mogliby sami tworzyć wydarzenia kulturalne, rozwijać swoje talenty pod nadzorem ekspertów** (aktywności teatralne, w tym np. teatr cieni, związane z filmem, kaligrafią, literaturą, programowaniem).

CKF powinno **rozszerzać ofertę we współpracy z pozostałymi instytucjami** w Fordonie, jednak w żadnym razie nie powinno konkurować z istniejącymi tu ośrodkami i instytucjami, jedynie uzupełniać ofertę, wspierać działania innych.

CKF powinno uwzględniać także **potrzeby studentów UTP oraz dorosłych, przygotować dla nich ofertę działań, oferować przestrzeń dla amatorskich grup artystycznych, wspierać lokalnych artystów**.

W wielu rozmowach pojawił się pomysł, aby stworzyć miejsce, gdzie będzie można **korzystać z różnorodnych narzędzi, urządzeń** (np. stolarskich czy maszyn do szycia), nauczyć się ich obsługi, zbudować karmnik dla ptaków czy też uszyć worek do szkoły, ale także mieć możliwość przeprowadzenia eksperymentu chemicznego.

Przedstawiciele fordońskich instytucji uważają, że warto, żeby w CKF znalazło się miejsce na **działania o charakterze społecznym i sportowym**.

Młodzież oraz liderzy zwracali uwagę na konieczność postawienia na nowoczesność i jakość. W CKF powinna znaleźć się **sala koncertowa z dobrym nagłośnieniem i oświetleniem, ze świetną akustyką oraz studio nagrań**. Z uwagi na to, że w Bydgoszczy jest kilka miejsc, w których znajdują się profesjonalne studia nagrań (m.in. w Miejskim Centrum Kultury) warto,

aby studio było otwarte na samodzielne eksperymentowanie z nagrywaniem przez samych początkujących artystów i młodzież z grup nieformalnych.

W opinii młodzieży, w Centrum Kultury Fordon powinny znaleźć się **sale gimnastyczne lub widowiskowe** dostosowane do potrzeb dużych grup zajęciowych. Seniorzy chętnie korzystaliby z sali, którą można by łatwo adaptować do wieczorków tanecznych czy na gimnastykę. **CKF powinno być zatem miejscem, które pozwala na ekspresję, własną aranżację**, gdzie nie trzeba się bać, że coś się popsuje, zniszczy.

Przestrzeń działania instytucji i najbliższe otoczenie

Uczestnicy wywiadów dużo uwagi poświęcili bezpośredniemu otoczeniu budynku CKF, które musi ulec fundamentalnej zmianie. Przestrzeń dookoła budynku powinna być zielona, zachęcać do spędzania czasu na zewnątrz, umożliwiać różnorodne aktywności. Powinna być zagospodarowana nie tylko w bezpośredniej bliskości instytucji. W pobliżu budynku nie może zabraknąć różnorodnych siedzisk, miejsc, gdzie można zorganizować piknik, rozłożyć koce. Powinno się tu znaleźć miejsce do grillowania, zewnętrzna scena letnia, kino plenerowe. Należy zaaranżować miejsce do niezobowiązujących spotkań i zorganizowanych aktywności, prowadzonych przez animatora. CKF powinno aranżować przestrzeń i ożywiać ją poprzez instalacje artystyczne i wystawy lokalnych twórców oraz stworzyć miejsce, gdzie lokalni artyści mogą się pokazać. Według badanych należy rozważyć stworzenie w bezpośredniej okolicy CKF placu zabaw, parku linowego czy też zadaszzonego skate parku, którego brakuje w Bydgoszczy, a który na pewno przyciągnąłby młodzież. Zarówno w grupie senierek jak i młodzieży oraz liderów pojawiły się głosy, że przy CKF powinno znaleźć się miejsce, gdzie można by tworzyć np. graffiti. Przedstawiciele organizacji pozarządowych i liderzy społeczni zwracali uwagę, że aby rozszerzyć działania CKF, warto podejmować działania z użyciem nowoczesnych środków wyrazu.

Specyfika CKF

Czym ma się różnić CKF od innych domów kultury? To pytanie pojawiało się w rozmowach bardzo często. Wydaje się, że unikalność tej instytucji stanowi dla uczestników badania dużą wartość.

CKF ma być **nowoczesne, innowacyjne, otwarte dla każdego, stać się miejscem, "gdzie każdy będzie czuł się dobrze"** i które będzie łączyło pokolenia. Powinno to być miejsce **otwierające**

się na dzielnicę i promujące lokalnych artystów i ich prace, dostępne tak samo dla dzieci, młodzieży, dorosłych jak i seniorów. Dzięki temu uda się stworzyć przyjazną, atmosferę, zbudować bliską sobie społeczność lokalną. Ma **umożliwiać i wspierać prowadzenie działań przez grupy formalne i nieformalne**. Dzięki temu możliwa będzie duża różnorodność działań i ich zróżnicowane rozmieszczenie w przestrzeni dzielnicy.

Młodzież zwróciła uwagę na konieczność zapewnienia odpowiedniego **zaplecza socjalnego** (np. kuchni z jadalnią) oraz kącika dla małych dzieci, gdzie można je bezpiecznie zostawić pod opieką np. animatora. Powinny się tam znaleźć **kawiarnia, restauracja, a także czytelnia**.

CKF powinno być miejscem **proekologicznym, przyjaznym, kolorowym i różnorodnym**.

W każdej grupie badanych zwracano uwagę na konieczność zbudowania **różnorodnych kanałów komunikacji**. Informacje na temat powstania CKF, a później na temat organizowanych wydarzeń, powinny skutecznie docierać przede wszystkim do mieszkańców Fordonu, w dalszej kolejności do pozostałych bydgoszczan. Komunikację ma wspierać atrakcyjny system identyfikacji wizualnej.

Centrum powinno oferować **łatwy dojazd wraz z parkingiem, powinno być dobrze skomunikowane z innymi częściami Fordonu**, zwłaszcza z centrum, aby umożliwić łatwy dojazd potencjalnym uczestnikom planowanych działań.

Główne wnioski z diagnozy

Kluczowe dla powstania nowej instytucji jest **budowanie na lokalnych potencjałach i zasobach działanie we współpracy z lokalnymi instytucjami, podmiotami i grupami formalnymi oraz nieformalnymi, liderami społecznymi, artystami, bazowanie na historii Fordonu, zasobach materialnych i przyrodniczych**. Należy uważać, aby CKF nie było instytucją zasysającą, konkurującą o odbiorców z działającymi już dziś w Fordonie podmiotami.

Badani wyraźnie artykułują oczekiwanie i wizję CKF jako instytucji współpracującej i wzmacniającej potencjał kulturowy, który dzisiaj odnajdujemy w Fordonie, wspierającej czy wręcz inicjującej oddolne działania i stwarzającej możliwości współpracy między różnymi grupami, podmiotami i mieszkańcami. Ważną kwestią jest niezamykanie działań w samym budynku instytucji, a realizowanie ich w otwartej przestrzeni w różnych częściach dzielnicy.

CKF powinno stać się także **miejscem spotkań mieszkańców - spotkań z kulturą, sztuką, ale przede wszystkim z innymi mieszkańcami Fordonu**. Ważną funkcją instytucji wydaje się zatem być jej **rola społeczno-integracyjna**.

Rolą instytucji ma być aktywizowanie mieszkańców do i poprzez uczestnictwo w kulturze, „wychowywanie mieszkańców do świadomego i czynnego uczestnictwa w kulturze”.

CKF zdecydowanie powinno wzmocnić infrastrukturalne zaplecze kulturalne Fordonu, umożliwić realizację działań, których nie da się podjąć przy obecnych deficytach. Zasadnym wydaje się jednak, że CKF powinno zacząć działać jak najwcześniej, przed sfinalizowaniem inwestycji. Umożliwi to instytucji zakorzenienie, zbadanie potrzeb odbiorców.

Instytucja nie powinna być zaplanowana, zaprojektowana na stałe. Powinna reagować na to, co się dzieje, dostosowywać się do zmian, potrzeb mieszkanki i mieszkańców Fordonu.

Z tego względu ważnym elementem działań CKF powinna być diagnoza i ewaluacja działań, co pozwoli na wprowadzanie zmian i reagowanie na zmieniające się potrzeby społeczności Fordonu. Powinno się także wprowadzić mechanizmy stałego partycypowania społeczności Fordonu w planowaniu działań instytucji.

Cele i propozycje działań CKF

Cele działania CKF odpowiadają na zdiagnozowane potrzeby i problemy oraz definiują rolę, jaką powinna pełnić nowa instytucja kultury w Fordonie. Poniższy materiał został wypracowany podczas warsztatów i należy go traktować jako materiał wyjściowy. Wskazywane działania należy traktować jako wstępne propozycje wymagające uszczegółowienia na etapie realizacyjnym oraz potraktowania jako osobne projekty.

Rekomendujemy jednak, aby działania instytucji rozpocząć od zaraz, nie czekając na sfinalizowanie inwestycji. Będzie to dobrą okazją do przetestowania zaproponowanych rozwiązań i konkretnych pomysłów na działania.

CEL 1. CENTRUM KULTURY FORDON STWARZA MOŻLIWOŚCI AKTYWNEGO, TWÓRCZEGO I ROZWIJAJĄCEGO SPĘDZANIA CZASU DLA MIESZKAŃCÓW FORDONU poprzez:

1. realizację kierunków rozwoju kultury w Bydgoszczy, prowadząc własne działania programowe;
2. realizację własnego programu wydarzeń skierowanego do społeczności Fordonu, który pozwoli na rozwój zainteresowań, umiejętności i wiedzy społeczności Fordonu oraz będzie odpowiadać na jej potrzeby;
3. organizację różnorodnych wydarzeń kulturalnych i artystycznych według programu i w odpowiedzi na potrzeby społeczności Fordonu, realizowanych we współpracy z lokalnie działającymi podmiotami i mieszkańcami Fordonu oraz w różnych lokalizacjach: budynek instytucji przy ul. Gawędy 5, sala widowiskowa przy ulicy Piwnika Ponurego, Spichlerz w Starym Fordonie, Synagoga, Kino Jeremi, klub Heros, MDK nr 5 i inne;
4. realizację nowatorskich działań kreujących nawyki uczestnictwa w kulturze;
5. długofalową perspektywę budżetową (stabilność finansowa instytucji).

Cel ten odnosi się do podstawowej funkcji instytucji kultury budowania i zapewnienia dostępnej oferty kulturalnej. Uczestnicy procesu projektowania instytucji wielokrotnie podkreślali, że obecnie oferta imprez kulturalnych czy też zajęć, warsztatów w Fordonie jest skromna, brakuje działań każdego typu. Być może z tego powodu lista propozycji warsztatów czy pracowni, które powinny znaleźć się w planowanym budynku CKF, jest bardzo rozbudowana i różnorodna. Należy rozważyć celowość wszystkich działań, zwłaszcza takich, które wymagają kosztownego wyposażenia oraz specjalistycznej opieki. W planowaniu działań, mających doprowadzić do osiągnięcia celu, należy zwrócić uwagę na ich komplementarność, zadbać o ofertę dla różnych grup uczestników, w tym dla osób dorosłych.

W realizacji celu mogą pomóc:

- sala/sale prób dla zespołów muzycznych z Fordon;
- amatorskie studio nagrań - otwarte na potrzeby młodych twórców, z podstawowym wyposażeniem;
- impresariat kulturalny, który będzie organizował w Fordonie wydarzenia (koncerty, spektakle, występy kabaretów i tym podobne) zapraszając artystów spoza Bydgoszczy;

- sala koncertowa, widowiskowa, minimum na 250 osób, profesjonalnie wyposażona w systemy nagłośnienia i oświetlenia, umożliwiające zorganizowanie koncertu (np. rockowego) czy spektaklu;
- duża impreza plenerowa, która stanie się flagowym wydarzeniem, kojarzonym jednoznacznie z Fordonem, przyciągającym osoby spoza osiedla, może nawiązywać do historii, tożsamości Fordonu, ale niekoniecznie;
- festiwale, pikniki, wydarzenia plenerowe;
- różnorodne pracownie i zajęcia dla różnorodnych grup wiekowych, ze szczególnym uwzględnieniem dorosłych, którym obecnie Fordon nie proponuje oferty zajęć: chór, teatr, zespół muzyczny (dla seniora), szachy, brydż, literatura, zajęcia artystyczne, pracownia modelarska, krótkofalowców, ceramiczna, rękodzieła, taniec/ruch, szydełkowanie, szycie na maszynie, decoupage, scrapbooking, klub seniora, klub sąsiedzki, podróżnika, komediowy i inne;
- pracownie techniczne, wyposażone w maszyny do szycia, narzędzia stolarskie i inne.

CEL 2. CENTRUM KULTURY FORDON INTEGRUJE SPOŁECZNOŚCI FORDONU I WZMACNIA JEJ TOŻSAMOŚĆ poprzez:

1. przywracanie korzeni, propagowanie dziedzictwa kulturowego Fordonu i okolic;
2. bazowanie na lokalności i historii Fordonu i okolic;
3. budowanie tożsamości Fordonu i opowiadanie o niej;
4. budowanie relacji, animowanie i tworzenie sieci współpracy mieszkańców oraz działających w Fordonie podmiotów i organizacji;
5. kreowanie miejsca spotkań mieszkańców;
6. budowanie miejsca debaty o ważnych kwestiach dla społeczności Fordonu.

Cel ten bezpośrednio odwołuje się do postulatu budowania instytucji kultury w Fordonie z poszanowaniem lokalnych potencjałów - miejsca, historii i społeczności. Jednocześnie realizuje silnie artykułowaną przez uczestników procesu potrzebę stworzenia miejsca spotkań mieszkańców Fordonu, integrowania społeczności dzielnicy i budowania wspólnoty bazując na lokalności.

Dlatego oprócz działań stricte związanych z kulturą, padają propozycje otwarcia kawiarni, a nawet miejsc do zajęć sportowych. Mają być to miejsca, w których mieszkańcy mogliby

w przyjemny i niezobowiązujący sposób spędzić czas, poznać się, także w czasie oczekiwania na zakończenie zajęć dzieci.

Ważną potrzebą społeczności, na którą odpowiada ten cel działania CKF, jest podjęcie działań wzmacniających historię Fordonu oraz potencjał kulturowo-historyczny i przyrodniczy (np. związany Wisłą).

W realizacji celu mogą pomóc:

- świetlica dla dzieci, zapewniająca popołudniowe zajęcia, ale także wspierająca dzieci np. z trudnościami w nauce, umożliwiającą rówieśnikom wzajemną naukę i pomoc, poznawanie się i nawiązywanie relacji;
- miejsce, gdzie można zostawić dzieci, kiedy rodzice/opiekunowie biorą udział w zajęciach;
- animacje organizowane w przestrzeni publicznej, np. na podwórkach czy placach zabaw;
- miejsce dokumentujące i prezentujące historię Fordonu i okolic;
- wydarzenia nawiązujące do tematyki Wisły (powrót i ożywienie tradycji wiślanych);
- wydarzenia nawiązujące do historii i kultury Starego Fordonu;
- „czytelnia” - miejsce ze stołami, krzesłami, wygodnymi miejscami do siedzenia, gdzie można poczytać gazety, pracować, zapewniony jest dostęp do darmowego internetu, jest blisko do kawiarni czy choćby automatu z kawą, dostęp do pitnej wody, ewentualnie do kserokopiarki czy drukarki (za drobną opłatą).

CEL 3. CENTRUM KULTURY FORDON ANIMUJE AKTYWNOŚĆ SPOŁECZNĄ, ARTYSTYCZNĄ I KULTUROWĄ MIESZKAŃCÓW FORDONU poprzez:

1. angażowanie mieszkańców i działających w Fordonie podmiotów do realizacji działań;
2. bezpłatne udostępnienie przestrzeni do działań dla grup i organizacji (formalnych i nieformalnych);
3. płatne udostępnienie przestrzeni na działania komercyjne;
4. animowanie istniejących już miejsc i przestrzeni;
5. stwarzanie warunków do powstawania i rozwoju oddolnych inicjatyw (rola inicjatora i inkubatora);

6. wspieranie i promowanie oddolnych inicjatyw (rola promotora i mecenas);
7. wzmacnianie działających podmiotów i mieszkańców.

Cel ten odpowiada na potrzeby działających już w Fordonie organizacji i grup nieformalnych, a także indywidualnych mieszkańców - społeczników, lokalnych twórców.

Potrzeby te odnoszą się bezpośrednio do:

- zapewnienia wsparcia i rozwoju oraz promocji działań lokalnych czy początkujących artystów i twórców,
- wymiany doświadczeń i praktyk między różnymi grupami,
- braku miejsca w Fordonie, które pozwala na ekspresję i własną aranżację, w którym można zrealizować swoje działania.

Cel ten w bezpośredni sposób realizuje zasadę partycypacyjnego tworzenia kultury w Fordonie poprzez stworzenie możliwości do podejmowania własnych działań przez podmioty i grupy już działające, te które dopiero się zawiążą, ale także przez indywidualnych mieszkańców Fordonu, fordońskich artystów czy twórców.

W realizacji celu mogą pomóc:

- udostępnienie pomieszczeń przypisanych konkretnym organizacjom na stałe, cykliczne działania (w charakterze pomieszczeń na wyłączności) np. klub seniora, harcówka, świetlica, punkt dyżurów policji; udostępnienie na podstawie regulaminu użytkowania;
- udostępnienie sal na pojedyncze działania o charakterze niekomercyjnym (na godziny) dla organizacji pozarządowych, grup formalnych i nieformalnych oraz indywidualnych mieszkańców; sale z wyposażeniem w stoły, krzesła, rzutnik i ekran, flipchart, materiały papierowe z możliwością własnej aranżacji; wynajem w oparciu o przyjęty regulamin;
- stworzenie systemu grantowego na działania mieszkańców wraz ze wsparciem szkoleniowym przy formułowaniu pomysłów, pisaniu i rozliczaniu wniosków;
- powołanie klubów: dla seniora, szachowego, gry w brydża, sąsiada, literatury, podróżnika, komediowego i wielu innych w oparciu o współpracę z mieszkańcami, którzy sami będą prowadzić działania klubów korzystając z zasobów CKF;
- przestrzeń, w której można skorzystać z komputerów i internetu .

CEL 4. CENTRUM KULTURY FORDON STAŁE I AKTYWNI WŁĄCZA MIESZKAŃCÓW I PODMIOTY DZIAŁAJĄCE W FORDONIE WE WSPÓŁDECYDOWANIE O KIERUNKACH I SPOSOBIE DZIAŁANIA INSTYTUCJI poprzez:

1. współzarządzanie instytucją przez społeczność (np. rada społeczna instytucji);
2. otwartą strukturę programową i organizacyjną (określone tylko główne dziedziny dziedzin, opiera się na działaniach projektowych);
3. włączenie mieszkańców oraz lokalnych instytucji i organizacji w planowanie i rozwój programu działania instytucji;
4. angażowanie mieszkańców i działających w Fordonie podmiotów do realizacji działań;
5. realizację działań w wielu miejscach (siedzibach), które już działają w Fordonie oraz w przestrzeni publicznej (kultura blisko domu, kultura dostępna, różnorodna) we współpracy z istniejącymi podmiotami;
6. diagnozowanie potrzeb odbiorców i ewaluację własnych działań oraz ich stałe dostosowywanie do potrzeb odbiorców (rola obserwatorium kultury, laboratorium kultury);
7. przeznaczenie części budżetu na działania partnerskie (w formie grantów dla innych podmiotów i grup formalnych oraz nieformalnych);
8. stałą komunikację z odbiorcami poprzez tworzenie i wykorzystywanie różnych kanałów komunikacji i informowania.

Cel ten w bezpośredni sposób realizuje zasadę partycypacyjnego zarządzania CKF. Odpowiada na wyraźną potrzebę działających w Fordonie podmiotów, które oczekują współpracy, wzajemnego wzmocnienia i uzupełniania realizowanych działań oraz ich koordynowania.

Cel ten ma zapewnić społeczności Fordonu poczucie wpływu i umożliwić współdecydowanie o działaniach podejmowanych przez CKF.

W realizacji celu mogą pomóc:

- utworzenie Rady Społecznej CKF,
- stworzenie spisu (przeglądu) wydarzeń kulturalnych, inicjatyw kulturalnych w Fordonie z ostatnich kilku lat (element diagnozy środowiska działania CKF) oraz prowadzenie bieżącego kalendarza wydarzeń;

- stworzenie systemu grantowego na działania mieszkańców wraz ze wsparciem szkoleniowym przy formułowaniu pomysłów, pisaniu i rozliczaniu wniosków;
- diagnozowanie i ewaluowanie działań CKF: badania prowadzone wśród odbiorców i twórców działań, optymalizacja wykorzystywanych zasobów, badanie zainteresowania poszczególnymi działaniami i ich ocena, poszukiwanie nowych pomysłów na działania
- promowanie działań CKF w mediach lokalnych;
- stworzenie narzędzia/dzi do skutecznego informowania i promowania działań kulturalnych realizowanych w Fordonie;
- udostępnianie informacji o podejmowanych przez CKF działaniach w różnych miejscach i we współpracy z różnymi podmiotami, np. Fordońska Spółdzielnia Mieszkaniowa, podmioty działające w Fordonie, szkoły itp.

CEL 5. CENTRUM KULTURY FORDON OŻYWIA PRZESTRZEŃ PUBLICZNĄ* I ANIMUJE MIESZKAŃCÓW PROWADZĄC DZIAŁANIA W PRZESTRZENI PUBLICZNEJ poprzez:

1. realizację działań w przestrzeni publicznej;
2. wykorzystywanie przestrzeni publicznej jako miejsca ekspozycji i imprez plenerowych;
3. kreowanie przestrzeni zachęcającej do spotkań;
4. realizowanie wielu działań własnych i we współpracy z podmiotami działającymi w Fordonie;

*przestrzeń publiczna obejmuje najbliższe otoczenie instytucji, ale także dzielnicę Fordon

Cel ten odnosi się do jednego z głównych postulatów dotyczących działania CKF, którego istotę stanowić ma tworzenie przestrzeni do działań w oparciu o lokalny potencjał miejsca. Ponadto ważną rolę instytucji będzie także budowanie wizerunku Fordonu, jako miejsca aktywnego i z bogatą ofertą kulturalną.

W realizacji celu mogą pomóc:

- zagospodarowanie przestrzeni do działań artystycznych: graffiti, wystaw, koncertów, dostosowanie infrastruktury na postawienie ścian czy sceny;

- stworzenie niezobowiązującego miejsca spotkań mieszkańców np. w formie ogródka tematycznego/artystycznego, ogrodu sztuki;
- stworzenie sąsiedzkiego ogrodu i organizowanie działań skupionych na żywieniu (np. spotkania kulinarne i dietetyczne z wykorzystaniem żywności ekologicznej oraz niskoprzetworzonej);
- organizacja kolacji czwartkowych w plenerze;
- zorganizowanie miejsca do grillowania i niezobowiązujących spotkań sąsiedzkich;
- plenery fotograficzne;
- spacer historyczne;
- organizacja flagowej imprezy promującej Fordon;
- stworzenie przestrzeni do hortiterapii;
- działania związane przestrzennie i tematycznie z rzeką Wisłą.

Model funkcjonowania CKF

Model funkcjonowania CKF odnosi się przede wszystkim do sposobu ustalania i realizacji merytorycznego programu instytucji oraz jej umiejscowienia w otoczeniu społecznym Fordonu. Pierwszym postulatem dotyczącym modelu funkcjonowania CKF, który wynika bezpośrednio z przeprowadzonych badań i warsztatów projektowania instytucji, jest **partycypacyjny charakter instytucji**.

Szukając odniesienia tego postulatu do teorii zarządzania, warto sięgnąć do opisanego przez Likerta i Balesa modelu konsultacyjnego i partycypacyjnego. Zgodnie z nim, w podejmowaniu decyzji biorą udział wszyscy pracownicy instytucji – rozwiązania są wypracowywane przez współpracowników lub przez nich opiniowane. Dla części działań grupa pracowników sama ustala cele i podejmuje decyzje. Osoba odpowiedzialna merytorycznie za określony obszar akceptuje podjęte przez zespół decyzje, duża część z nich podejmowana jest wspólnie. Kierownictwo ma pełne zaufanie do swoich pracowników, a dzięki sprawnej komunikacji pracownicy są w pełni zaangażowani w proces podejmowania decyzji, mają zagwarantowaną swobodę wyrażania swoich opinii, pracują w zespołach zadaniowych (zespoły łączone z różnych działów), czują się odpowiedzialni za osiągnięcie założonych celów.

Model współpracy wewnątrz instytucji jest o tyle ważny, że wdrożenie mechanizmów współzarządzania instytucją przez społeczność Fordonu będzie trudne, a być może niemożliwe w sytuacji, w której te zasady nie będą realizowane w wewnętrznej strukturze instytucji.

Model CKF jako instytucji współzarządzanej

Model współzarządzania CKF będzie opierać się na:

1. Otwartym programie merytorycznym działań CKF;
2. Stałej współpracy CKF z organizacjami pozarządowymi, instytucjami kulturalnymi i edukacyjnymi, grupami formalnymi i nieformalnymi, liderami społecznymi i artystami w przygotowaniu i realizacji działań;
3. Bieżącej diagnozie potrzeb kulturalnych społeczności Fordonu i ewaluacji prowadzonych działań;
4. Realizacji działań w obszarze całej dzielnicy Fordonu.

Proponowane narzędzia, które pozwolą na wdrożenie modelu współzarządzania CKF:

Rada społeczna CKF

Rada będzie pełnić rolę rekomendującą w zakresie programu i realizacji działań CKF, nowych obszarów działania, zasad funkcjonowania programu grantowego na działania kulturalne w Fordonie. Będzie organem doradczym, wspierającym osoby zarządzające CKF. Rada nie będzie miała charakteru eksperckiego. Powinni ją tworzyć mieszkańcy, przedstawiciele fordońskich instytucji kulturalnych i edukacyjnych, organizacji pozarządowych, rad osiedli, artyści i aktywiści społeczni.

System grantów wspierających działania organizacji pozarządowych, grup formalnych i nieformalnych, artystów, twórców i lokalnych działaczy z Fordonu

System grantów pozwoli w sposób bezpośredni wesprzeć różne podmioty działające w Fordonie w realizacji działań programowych CKF. Jednocześnie powinien być tak skonstruowany, aby rozszerzać prowadzenie działań na różne części dzielnicy. Lokalny system dofinansowania

działań kulturalnych wzmocni lokalny potencjał podmiotów i organizacji, które zwykle nie są w stanie konkurować o dofinansowania w skali całego miasta.

Udostępnienie zasobów CKF (pomieszczeń, pracowni, sprzętu) na działania organizacji pozarządowych, grup formalnych i nieformalnych, artystów, twórców i lokalnych działaczy z Fordonu

Udostępnienie zasobów instytucji lokalnym podmiotom w sposób bezpośredni przyczyni się do urozmaicenia programu merytorycznego działania CKF. Jednocześnie przyciągnie do instytucji odbiorców, którzy są skupieni wokół konkretnych obszarów działań bądź podmiotów. Wzmocni także potencjał podmiotów i osób prowadzących działania w Fordonie.

Realizacja działań w strukturze CKF

Realizacja programu merytorycznego powinna być powierzona działowi programowemu CKF. Dział ten powinien składać się z kilku zespołów merytorycznych, komunikujących się i współpracujących ze sobą. To w tych działach zapadać będzie większość decyzji dotyczących bieżących działań instytucji, a każdy zespół będzie reprezentowany przez osoby odpowiedzialne za realizację celów.

Proponowane obszary merytoryczne działu programowego CKF:

Zespół odpowiedzialny za współpracę i włączanie różnorodnych podmiotów i osób nie tylko jako odbiorców działań, ale jako ich realizatorów

Będzie odpowiadać na potrzeby i sygnały dotyczące realizacji działań i zapewniać wsparcie (także finansowe) w ich realizacji, np. poprzez fundusz grantowy. Będzie odpowiadać za integrację i spójność działań podmiotów i osób zewnętrznych z celami i programem CKF. W zespole pracować będą animatorzy społeczni.

Zespół odpowiedzialny za prowadzenie badań i ewaluacji

Jego zadaniem będzie stały monitoring. Będzie zajmować się ewaluacją działań, badaniem potrzeb i oczekiwań odbiorców CKF. W oparciu o prowadzone badania będzie rekomendować

kierunki działań instytucji. Może prowadzić także inkubator kulturalny w oparciu o projekty badawczo-animacyjne.

Zespół odpowiedzialny za prowadzenie pracowni (muzycznych, tanecznych, technicznych i innych) **oraz organizację pozostałych wydarzeń kulturalnych, artystycznych i społecznych**, wynikających z programu działania CKF.

Poza działaniami merytorycznymi dla sprawnego działania CKF konieczne są również zespoły lub osoby odpowiedzialne za:

- komunikację zewnętrzną, promocję prowadzonych działań przez CKF,
- rekrutację pracowników i współpracowników, ich rozwój, motywowanie do realizacji celów oraz współpracę i wewnętrzną komunikację w CKF,
- obsługę administracyjną, prawną i księgową,
- obsługę techniczną CKF w zakresie wykorzystania, konsekracji i sprawności urządzeń oraz systemów umożliwiających sprawną realizację działań programowych CKF.

Uzupełniające zasady funkcjonowania CKF

Zasady funkcjonowania CKF odnoszą się do wartości i norm, z którymi uczestnicy procesu utożsamiają nową instytucję kultury w Fordonie. Określają one zasady prowadzenia działań przez CKF i jego funkcjonowanie w lokalnym środowisku.

Partycypacyjny charakter instytucji

Tworząc dobrze funkcjonującą instytucję, ważne jest, aby animować poprzez kulturę, a następnie wciągnąć jak najszersze grono interesariuszy w proces podejmowania decyzji, tak, żeby ich wkład był znaczący. Centrum Kultury Fordon dba o zabezpieczenie odpowiednich narzędzi do współpracy z różnymi grupami odbiorców i twórców instytucji. Włącza społeczność Fordonu do współzarządzania instytucją na każdym etapie jej działania: od tworzenia programu działań, po ich realizację i ewaluację.

Cykliczna diagnoza i stała poprawa wszystkich procesów i działań instytucji

Centrum Kultury Fordon na bieżąco reaguje na potrzeby społeczności Fordonu i zmiany, które zachodzą w jej otoczeniu. Instytucja posiada, dba i rozwija narzędzia diagnostyczne i ewaluacyjne własnych działań oraz diagnozujące potrzeby odbiorców i podmiotów oraz osób współpracujących. Wyniki prowadzonych badań są publicznie dostępne i dyskutowane. CKF na podstawie prowadzonych badań dokonuje zmian w prowadzonych działaniach i sposobach ich realizacji.

Zarządzanie przez cele

Sposób działania CKF opiera się na realizacji założonych celów. Do każdego celu przypisane są odpowiednio dobrane wskaźniki realizacji, a każde realizowane działanie odpowiada któremuś z założonych celów. Każda osoba czy podmiot współpracujący, realizujący działanie w ramach struktur instytucji i we współpracy z instytucją, czuje się odpowiedzialna nie tylko za wykonanie działania, ale za taką jego realizację, aby przyczyniła się do realizacji założonego celu działania CKF.

Projektowa realizacja działań

Każde działanie posiada wstępnie określone potrzeby, prognozę wyniku, cele i sposoby ich realizacji. Jest przydzielone do odpowiedniej grupy celów i zgodnie z nimi opomiarowane. Osoby odpowiedzialne za realizację działania współpracują ze sobą, cyklicznie kontrolują i analizują przebieg działania oraz rozliczają się z jego realizacji i przeprowadzają ewaluację.

Współpraca wewnątrzinstytucjonalna i międzyinstytucjonalna podstawą działań instytucji

Instytucja działa w oparciu o współpracę partnerską, która polega na dostarczaniu idei, zasobów rzeczowych i osobowych. Partnerzy pomagają też w poszerzaniu skali przedsięwzięć i nadają rozpędu podejmowanym działaniom. Podstawą działań Centrum Kultury Fordon jest współpraca na każdym szczeblu funkcjonowania instytucji. Oznacza to, że zarówno pracownicy, współpracownicy oraz podmioty, organizacje formalne i nieformalne, lokalni liderzy i artyści działający w Fordonie są włączani nie tylko w realizację działań, ale także na etapie ich programowania i ewaluowania. Każdy traktuje się podmiotowo, a współpraca nie polega na wykorzystywaniu posiadanych zasobów, a wzajemnym wzmocnieniu się i wymianie wiedzy, umiejętności i zasobów.

Transparentność podejmowania decyzji na każdym szczeblu

CKF jest instytucją transparentną. Zasady funkcjonowania i program działania instytucji oraz inne kluczowe dokumenty wypracowywane są w sposób partycypacyjny i są zawsze dostępne do publicznej wiadomości.

Otwartość na różnorodność

Kultura dialogu i różnorodność kulturowa są wpisane w lokalną historię Fordonu. CKF wdraża tę zasadę, programując i realizując swoje działania w oparciu o zasady: wielopokoleniowości, integracji społecznej, współpracy sąsiedzkiej, współpracy z lokalnymi podmiotami, organizacjami formalnymi i nieformalnymi, liderami i artystami, wielokulturowości. Zasady te są respektowane przez wszystkich realizujących działania w ramach struktur CKF i podmioty czy osoby współpracujące.

Dostępność instytucji dla różnych grup

Działania w CKF są zorganizowane w taki sposób, aby umożliwić uczestnictwo jak najszerszej grupie potencjalnie zainteresowanych. Zajęcia dla dorosłych odbywają się w podobnym czasie, co zajęcia dla dzieci. Dzieci mają zapewnioną opiekę podczas organizowanych wydarzeń dla osób dorosłych. W każdym działaniu podejmowanym przez CKF i podmioty współpracujące dużą uwagę przypisuje się do jego dostępności dla różnych grup użytkowników (osoby z niepełnosprawnościami, osoby obcojęzyczne, starsze, opiekunowie małych dzieci i inni). Osoby realizujące działania są wrażliwe na potrzeby różnych grup odbiorców: komunikują, co może stanowić trudność i organizują cykle działań dla grup o specjalnych potrzebach.

Dostępność instytucji wyraża się także przez jej dobre skomunikowanie z różnymi częściami Fordonu (dobry dojazd komunikacją publiczną) oraz przyjazne otoczenie, zapewniające poczucie bezpieczeństwa wszystkim użytkownikom.

Prowadzona działalność komercyjna wspiera rozwój kultury i rozwój instytucji

Centrum Kultury Fordon realizuje cele społeczne: dostępności do kultury, aktywizacji i integracji społecznej, budowania lokalnej tożsamości. Realizacja celów społecznych jest nadrzędna wobec pozostałych celów instytucji. Działalność komercyjna traktowana jest jako narzędzie wspierające rozwój lokalnej kultury i samej instytucji oraz podmiotów z nią współpracujących. Zasady prowadzenia działalności komercyjnej są wypracowane w sposób partycypacyjny ze społecznością CKF, która wraz z samą instytucją doba o odpowiedni balans między działalnością komercyjną a niekomercyjną CKF.

Zagospodarowanie i wyposażenie instytucji oraz prowadzone działania realizowane z jak najmniejszą szkodą dla środowiska

CKF oraz podmioty, organizacje i osoby współpracujące z instytucją realizują działania z poszanowaniem dla środowiska naturalnego: w jak największym stopniu wykorzystują materiały naturalne, wdrażają zamknięty obieg używanych zasobów, nie marnują żywności, wprowadzają wegetariańskie i wegańskie wyżywienie podczas realizowanych wydarzeń. Modernizacja obiektu w jak największym stopniu wykorzystuje możliwości zrównoważonego budownictwa i odnawialnych źródeł energii.

Dalsze etapy prowadzenia społecznego procesu projektowania CKF

Zebrane wnioski z przeprowadzonych badań fokusowych (wywiadów grupowych) oraz warsztatów pozwoliły na wypracowanie głównych kierunków funkcjonowania nowej instytucji kultury w Fordonie. Zaproponowane cele działania instytucji oraz model funkcjonowania CKF stanowią syntezę zebranych w pierwszym etapie projektowania instytucji potrzeb i oczekiwań przyszłych odbiorców i współtwórców działań CKF.

Zgromadzone w raporcie wytyczne i konkretne propozycje działań instytucji podlegać będą weryfikacji i możliwym modyfikacjom na kolejnych etapach procesu społecznego projektowania CKF. Szerokie konsultacje społeczne zaplanowane są na okres maj – czerwiec 2020. Mieszkańcy Fordonu i pozostali zainteresowani będą mogli zapoznać się z prezentowaną koncepcją funkcjonowania CKF podczas spotkania otwartego oraz w punktach konsultacyjnych. Również ten etap partycypacyjnego procesu projektowania modelu działania Centrum Kultury Fordon zostanie podsumowany w raporcie.

„Obywatelska strategia kultury. Masterplan dla kultury Bydgoszczy 2013-2020” zakłada, że kultura ma być kołem napędowym dla Bydgoszczy. Poprzez działania kulturalne i zakorzenienie w kulturze wszystkich innych działań społecznych i gospodarczych ma być nadana energia rozwojowa całemu miastu. Wydaje się, że podobne nadzieje wiążą z CKF osoby, które wzięły udział w naszych badaniach. Oczekują, że instytucja stanie się magnesem przyciągającym mieszkańców i swoistym katalizatorem zmian, których Fordon bardzo potrzebuje.